

Quickscan Flora en Fauna

Herinrichting Ooster- en Westerkade te Utrecht

In het kader van bomenkap en aanleg kadetrappen

Uitvoering	Ruimte voor Advies - J. Mossink BSc, ecooloog Deventerstraat 179, 8171 NS Vaassen
Opdr.gvr.	Gemeente Utrecht Stadsbedrijven Stadsingenieurs
Locatie	Ooster- en Westerkade, Utrecht
Datum	26 oktober 2020
Status	v 1.2

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel	
1.2	Beschrijving locatie en ingreep	
1.3	Opzet onderzoek	
2	Resultaten beschermde flora en fauna	6
2.1	Vaatplanten	
2.2	Broedvogels	
2.3	Vleermuizen	
2.4	Grondgebonden zoogdieren	
2.5	Amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden	
3	Effecten beschermde flora en fauna	10
3.1	Vaatplanten	
3.2	Broedvogels	
3.3	Vleermuizen	
3.4	Grondgebonden zoogdieren	
3.5	Overige soortgroepen	
4	Gebiedsbescherming	13
4.1	Natuurnetwerk Nederland en Groene Contour	
4.2	Natura 2000-gebieden	
5	Conclusies en Aanbevelingen	14
6	Samenvatting wettelijk kader	16

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Onderhavige rapportage beschrijft de uitkomsten van een actualiserende quickscan flora en fauna uitgevoerd aan de Ooster- en Westerkade te Utrecht. Het onderzoek is uitgevoerd door Ruimte voor Advies in opdracht van gemeente Utrecht. Eind 2017 heeft Ruimte voor Advies een quickscan uitgevoerd, destijds was de planning om in 2018 te starten. Inmiddels zijn de plannen deels gewijzigd en zijn de verspreidingsgegevens mogelijk niet actueel genoeg. Bovendien heeft de Utrechtse soortenlijst in de tussentijd haar intreden gedaan en bestaat het PAS niet meer, vandaar dat een actualisatie vereist was. Gemeente Utrecht is voornemens om de bomen langs de kade te kappen of verplanten en een aantal kadetrappen in de kademuren aan te leggen. Verder wordt de openbare weg tussen de kade en bebouwing heringericht en opnieuw bestraat. Ecologisch onderzoek is nodig om te bepalen of de activiteiten behorend tot het project mogelijk invloed hebben op beschermde soorten van de Wet natuurbescherming en Utrechtse Soortenlijst. Daarnaast wordt onderzocht of de ingrepen kunnen leiden tot effecten op beschermde natuurgebieden. Voor het onderzoek voldoet in eerste instantie een 'quickscan': een kort onderzoek op basis van een beknopt bronnenonderzoek en een veldbezoek, waarbij een deskundige een inschatting maakt van de mogelijke aanwezigheid van beschermde flora en fauna.

1.2 Beschrijving locatie en ingreep

De Ooster- en Westerkade liggen direct ten zuiden van het Utrechtse stadscentrum, tussen de Stadsbuitengracht en Station Vaartsche Rijn, vernoemd naar de watergang waaraan de Ooster- en Westerkade gelegen zijn. De begrenzing van het projectgebied is weergegeven in Afbeelding 1.1.

De 18 gewone essen langs de Oosterkade worden gekapt. De 11 amberbomen op de Westerkade zullen naar elders verplant worden. Er komen 31 nieuwe 2e grootte bomen terug en 2 bomen van de 3^e grootte, met variatie in boomsoorten. De muur van de Oosterkade bestaat uit bakstenen in Waalformaat, de kademuur langs de Westerkade bestaat uit aan elkaar gemetselde keien. Beide kades lopen steil naar beneden. Langs het noordelijk deel van de Oosterkade is een brede vlonder aangelegd, bereikbaar via enkele trappen. Het voornemen is om in beide kades een aantal trappen naar het water aan te leggen. De locaties van de kadetrappen is weergegeven in afbeelding 1. De werkzaamheden starten vermoedelijk in 2021.

De beide kades kennen eenrichtingsverkeer en hebben parkeergelegenheid langs de weg. Tegen de kadereling worden veel fietsen gestald. Tussen rijbaan en reling ligt een smal voetpad en er en der staan bankjes. De bebouwing langs de straten is relatief oud, heeft in bijna alle gevallen op de begane grond een commerciële functie met daarboven woongelegenheden. In het noorden scheidt de Vaartscherijnbrug de Vaartsche Rijn van de Stadsbuitengracht. In het zuiden loopt het projectgebied door tot de spoorbrug.

1.3 Opzet onderzoek

De ecologische quickscan bestaat uit een beknopt literatuuronderzoek (NDFG-gegevens, verspreidingsatlassen, websites etc.), een veldbezoek en rapportage met bevindingen en advies. De locatie is op 14 oktober 2020 bezocht door [3] ecoloog van bureau Ruimte voor Advies. Tijdens dit onderzoek is het terrein verkend op de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Daarbij is vooral gelet op sporen die op vaste, jaarrond beschermde nesten, verblijfplaatsen van beschermde soorten waarvan het voorkomen in het gebied bekend is (verspreidingsatlassen, websites, eigen kennis), evenals groeilocaties van bijzondere of beschermde vegetatie. Er is gebruik

gemaakt van een verrekijker en fotocamera. Het veldbezoek is uitgevoerd onder overwegend bewolkte omstandigheden bij een temperatuur van 10 °C en een matige oostenwind.

1.4 Kwaliteitsborging

Door de inzet van deskundigen op gebied van ecologie en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethoden is de kwaliteit van het onderzoek zoveel mogelijk gewaarborgd. Ruimte voor Advies is kandidaat-lid van en hanteert de richtlijnen van het Netwerk Groene Bureaus (NGB), soortinventarisatieprotocollen van het NGB en/of richtlijnen kennisdocumenten van BIJ12. Toetsing van de aanpak en uitwisseling van ervaringen met gemeenten, provincies en collega-onderzoekers vindt plaats op regelmatige basis.

Garanties over aan-/afwezigheid van planten en dieren is niet te geven. Daarvoor is de aard en de opzet van een quickscan niet toereikend. Daarbij is het een eenmalige momentopname en houdt het geen rekening met de dynamische aspecten van natuur, zoals migratie en kolonisatie door soorten en veranderingen in terreingebruik en –beheer. Ook dient er rekening te worden gehouden met de veranderingen in wet- en regelgeving. De geldigheidsduur van de rapportage bedraagt voor de zwaarder beschermde soorten maximaal 3 jaar.

2

RESULTATEN BESCHERMDE FLORA EN FAUNA

2.1 Vaatplanten

Het projectgebied is uitgebreid onderzocht op bijzondere en/of beschermde vegetatie met daarbij bijzondere aandacht voor de muurplanten van de Utrechtse soortenlijst. Daarbij is op verzoek van opdrachtgever gemeente Utrecht speciale aandacht uitgegaan naar de soorten tongvaren, steenbreekvaren, zwartsteel (allen varens), klein glaskruid, gele helmbloem en stengelomvattend havikskruid (kruidachtigen). Uit het projectgebied zijn geen waarnemingen van beschermde plantensoorten of de zes muurplanten. In augustus 2017 is de beschermde en in Nederland zeer zeldzame Wolfskers aangetroffen aan de Bijlhouwerstraat (bron: waarneming.nl), ongeveer 100 meter ten noorden van de Vaartscherijnbrug en in 2010 aan de Gansstraat (NDFF). Net als in 2017 werd de wolfskers niet aangetroffen binnen het plangebied tijdens het veldbezoek in 2020.

Aan de Oosterkade is tijdens het veldbezoek in december 2017 één exemplaar van de tongvaren (*Asplenium scolopendrium*) ontdekt. De plant groeit op de kademuur naast een meerpaal en in de schaduwrijke beschutting van een metalen kast die aan de kademuur hangt. In 2020 was de tongvaren niet meer aanwezig. Intensief speurwerk leverde geen verdere vondsten op. Wel zijn aan de Oosterkade tientallen exemplaren van de muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*) gevonden op de kademuur, voornamelijk in het noordelijk deel tussen Wulpstraat en Vaartscherijnbrug. De plantjes groeien verspreid over de kademuren in de voegen tussen de bakstenen. In hetzelfde gedeelte is in 2017 een siervariant van de mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas* 'Linearis polydactyla') aangetroffen. In 2020 bleek dit exemplaar verdwenen.

Tussen de keien van de kademuur langs de Westerkade groeien net als in 2017 vele honderden muurvarens, verspreid over vrijwel de gehele lengte van het projectgebied. Er zijn geen duidelijke 'hotspots' aanwezig. Een andere soort die op diverse plekken op de kademuur groeit is de wolfsfoot. Andere soorten op de muur van de Westerkade zijn muursla, bergbasterdwederik. Op andere locaties waren de mogelijk te verwachten soorten doorgaans nog goed herkenbaar in de onderzoeksperiode waardoor de kans op het missen van bijzondere waarnemingen klein geacht wordt. Voornamelijk voor de eerste 15-20 meter vanaf de Vaartscherijnbrug bestaat een kans dat soorten gemist zijn (locatie indicatief aangegeven in afb. 1.1). Daar zijn namelijk diverse planten en plantenresten nabij het wateroppervlak te zien die niet in alle gevallen determineerbaar waren. Voor de overige delen van de kademuren geldt dat ze onbegroeid zijn of dat de aanwezige planten herkenbaar waren (in het overgrote deel van de gevallen dus muurvarens). Tussen de bestrating op de kades en tegen de woningen zijn naast enkele sierplanten uitsluitend enkele zeer algemene soorten zoals straatgras en gewone paardenbloem aangetroffen. Het onderhoudsniveau is over het algemeen hoog te noemen, bijzondere soorten zijn niet aangetroffen of te verwachten en waarnemingen ontbreken.

2.2 Broedvogels

Vogels met jaarrond beschermde verblijfplaats

De locatie is onderzocht op (mogelijke) aanwezigheid van vogels met vaste, jaarrond beschermde rust- of nestplaatsen die in de omgeving voorkomen. In de bomen zijn geen nesten aangetroffen. De bomen hebben geen holtes, zijn te klein voor roofvogels en uilen, staan in een sterk stedelijke

omgeving zonder directe binding met geschikt leefgebied voor dergelijke soorten. Tijdens het veldbezoek in 2017 werd een grote gele kwikstaart op de oever van de stadsgracht gezien, net buiten het projectgebied. Hoewel de Grote gele kwikstaart mogelijk incidenteel de Vaartsche Rijn bezoekt ontbreken geschikte broedlocaties in de kades. Diverse panden lijken op het oog zeer geschikt als broedlocatie voor huismus en gierwaluw, twee soorten waarvan de nestplaatsen jaarrond beschermd zijn. Voor huismus is relevant dat ook belangrijke elementen in de omgeving van de nestplaats beschermd kunnen zijn, bijvoorbeeld dichte struiken die als dekking en slaapplek kunnen dienen. Binnen de begrenzing van het plangebied ontbreken dergelijke elementen. Overige vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaats zijn niet te verwachten gezien de ligging in de stad en gebrek aan oude houtopstanden.

Overige broedvogels

De gewone essen langs de Oosterkade zijn van een relatief klein formaat, verkeren in matige tot slechte staat en bieden weinig beschutting aan nestelende vogels. Dit verkleint de kans op broedgevallen maar sluit broedgevallen niet geheel uit. Met name een soort als houtduif is weinig kieskeurig en kan in de bomen nestelen zolang deze in blad staan. Het vellen van de bomen dient dan ook plaats te vinden buiten de broedperiode. Vaak wordt als broedseizoen de periode half maart - half augustus gehanteerd, maar eerdere en met name latere broedgevallen zijn niet uitgesloten. De periode waarin de bomen in blad staan geeft hier waarschijnlijk de beste indicatie van de mogelijke broedperiode weer. Zolang de bomen in blad staan bestaat er een kans op bezette nesten. Hetzelfde geldt voor de amberbomen langs de Westerkade. De amberbomen zijn duidelijk geschikter als broedplaats door de bredere kroon en het dichtere bladerdek in het zomerseizoen. Tijdens het veldbezoek op 14 oktober werden meerdere meerkoeten gezien op het water. De kans op broedgevallen van watervogels (Waterhoen, Meerkoet) binnen invloedssfeer van het projectgebied lijkt op voorhand relatief klein door de hoge verstoringintensiteit en zeer beperkte mogelijkheden tot nestbouw maar kan niet volledig worden uitgesloten. Eventuele broedgevallen zullen evenwel eenvoudig te herkennen zijn.

2.3 Vleermuizen

In en rond Utrecht komen diverse vleermuissoorten voor, waaronder gewone, ruige en kleine dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, meervleermuis en watervleermuis. De bomen langs de kade hebben geen functie voor vleermuizen. De geringe stamdiameter en het ontbreken van holtes of scheuren sluiten een functie als verblijfplaats uit. De bomen staan vrij ver uit elkaar en bieden nauwelijks beschutting door hun matige gezondheidstoestand waardoor de potentiële waarde voor langsvliegende en foeragerende vleermuizen gering is. De ruimtes tussen de boomkronen zijn groot, er is geen sprake van een min of meer aaneengesloten structuur die beschutting biedt. De Vaartsche Rijn vormt wel een mogelijke vliegroute. De watergang is breed en staat in verbinding met onder andere de grachten van het centrum en het Amsterdam-Rijnkanaal. Soorten die er mogelijk gebruik van maken zijn met name de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en watervleermuis. Laatstgenoemde soort is in 2016 nog waargenomen langs de Stadsbuitengracht op minder dan 100 meter afstand van de Vaartsche Rijn. Er zijn geen waarnemingen. Vleermuizen zouden zich zowel langs de hoge kadewanden als via het midden van de watergang relatief ongestoord kunnen verplaatsen. Zonder nachtelijk onderzoek in de actieve periode van vleermuizen is overigens niet te bepalen welke soorten, aantallen en op welke wijze vleermuizen gebruik maken van de Vaartsche Rijn.

2.4 Grondgebonden zoogdieren

Onder "grondgebonden zoogdieren" worden hier bedoeld alle zoogdieren met uitzondering van

vleermuizen. Dit zijn knaagdieren, insecteneters, marters en eekhoorns. De locatie is ongeschikt als leefgebied voor de meeste soorten met uitzonderingen van enkele algemene muisachtigen en insecteneters. Vrijwel het gehele projectgebied is bestraat en ook de kademuren bieden geen mogelijkheden voor holen of gangen. De boomspiegels zijn voor een groot deel kaal en platgetreden. Er zijn geen sporen van zoogdieren aangetroffen, mochten deze toch voorkomen dan zal het naar verwachting hoogstens om zeer algemene kleine muisachtigen gaan. Rond de bebouwing zijn ook hooguit zeer algemene soorten als huisspitsmuis, huismuis of bruine rat te verwachten. Deze soorten zijn niet beschermd. De enige niet-vrijgestelde beschermde soort waarvan NDFW-waarnemingen uit de omgeving bekend zijn is de boomarter. Het betreft één waarneming langs de Catherijnesingel enkele jaren geleden. Binnen het plangebied ontbreken houtopstanden of ander voor boomarters geschikt leefgebied. Steenarter komt mogelijk eveneens in de omgeving voor maar ook voor deze soort ontbreken mogelijkheden.

2.5 Amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden

Geschikt leefgebied voor amfibieën, reptielen en ongewervelden ontbreekt. In 2019 is een ringslang waargenomen binnen 100 meter van het plangebied maar de steile kademuren en verharde kades zijn volledig ongeschikt als biotoop. Van de muurhagedis leeft weliswaar een (uitgezette) populatie in de Botanische Tuin in de Uithof maar de soort ontbreekt in de binnenstad. Bovendien ontbreken schuilgelegenheden in de kademuur en is deze erg steil zonder duidelijke uitsteeksels. Begroeide, ondiepe delen van de watergang ontbreken, er zijn geen uitreedplaatsen en het projectgebied is vrijwel geheel verhard waardoor een functie voor amfibieën is uitgesloten.

In de Vaartsche Rijn zijn diverse algemene vissoorten voor. Soorten als snoek, baars, snoekbaars, blankvoorn, brasem en kolblei zullen zeker voorkomen. Aanwezigheid van beschermde vissoorten is uitgesloten door het ontbreken van geschikt leefgebied.

Afb. 2.1: Aanzicht projectgebied vanaf de voetgangersbrug bij station Vaartsche Rijn anno oktober 2020. Links de te verplanten amberbomen, rechts de te kappen essen waarvan er enkele reeds in zeer slechte staat verkeren door ziekte.

Afb. 2.2: Tongvaren aan de Oosterkade in 2017. In 2020 werd deze soort van de Utrechtse soortenlijst niet meer aangetroffen.

Afb. 2.3: De boomspiegels zijn overwegend kaal en sterk betreden. Beschermd planten ontbreken. Ook tussen de trottoir- en straatstenen zijn geen beschermde of bijzondere plantensoorten aangetroffen.

Afb. 2.4: Muurvarens op de Westerkade. Verspreid over de hele kademuur zijn honderden muurvarens aangetroffen. Ook op de Oosterkade groeien muurvarens. Muurvaren is niet beschermd, beschermde soorten muurplanten werden niet aangetroffen in 2020.

Afb. 2.5: Plangebied gezien vanaf de steiger langs de Oosterkade met op de achtergrond de spoorbrug.

3

EFFECTEN BESCHERMDE FLORA EN FAUNA

3.1 Vaatplanten

Binnen het projectgebied komen geen vanuit de Wet natuurbescherming beschermde plantensoorten voor. In 2017 is één exemplaar van de tongvaren aangetroffen. De tongvaren is niet beschermd onder de Wet natuurbescherming maar wel opgenomen op de Utrechtse soortenlijst. De groeilocatie lag achter een meerpaal en een metalen kastje aan de kademuur maar is anno 2020 verdwenen. Omdat de locaties van de watertrappen nog niet bepaald zijn kan eenvoudig rekening worden gehouden met de groeiplaats. Het ligt bovendien niet erg voor de hand om uitgerekend op die plek een trap te maken omdat het overgrote deel van de kademuur vrij is van objecten waar eenvoudiger een trap kan worden gerealiseerd. Een andere optie is het transplanteren naar een andere geschikte plek op de kademuur. De alternatieve locatie dient een vergelijkbaar microklimaat te hebben als de huidige groeiplaats: relatief vochtig en uit de volle zon. Raadpleeg bij twijfel een deskundige.

De overige 'Utrechtse' soorten muurplanten (steenbreekvaren, zwartsteel, klein glaskruid, gele helmbloem en stengelomvattend havikskruid) zijn niet aangetroffen en waarnemingen uit het projectgebied zijn niet bekend. Voor het overgrote deel van de kademuur kan met zekerheid gesteld worden dat deze soorten ontbreken omdat er geen planten of plantresten zijn aangetroffen na uitgebreide inspectie met behulp van de kade op en rond locaties waar kadetrappen gerealiseerd zullen worden. Alleen voor de eerste 15-20 meter meter aan de Westerkade (gezien vanaf de Vaartscherijnbrug) kan dit niet helemaal zeker worden gesteld omdat ter plekke muurvegetatie tussen de planten(resten) van algemene soorten verstopt kan zijn. De kans hierop lijkt klein, zekerheid kan slechts worden verkregen door in de zomerperiode de locatie te inventariseren. Dit is echter niet nodig aangezien op deze locatie geen werkzaamheden zullen plaatsvinden.

3.2 Broedvogels

Broedvogels met jaarrond beschermde verblijfplaats

Jaarrond beschermde rust- of voortplantingsplaatsen van broedvogels ontbreken binnen de invloedssfeer van werkzaamheden. Mogelijke nestplaatsen van Huismus en Gierzwaluw in de panden aan weerszijden van de Vaartsche Rijn blijven ongemoeid. Deze soorten zijn gewend om te leven in een stedelijke omgeving met veel menselijke activiteiten en zullen geen noemenswaardige hinder ondervinden van werkzaamheden. Een tijdelijke, lokale dip in voedselaanbod voor mussen is mogelijk op het moment van uitvoering. Na afronding is het plangebied waarschijnlijk aantrekkelijker doordat mensen gestimuleerd worden hier wat langer te verblijven, waarbij mogelijk etensresten worden achtergelaten. Ook dit effect zal echter beperkt zijn. Nader onderzoek naar vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen wordt niet nodig geacht, effecten op de functionaliteit van mogelijke nestplaatsen of de stand van instandhouding zijn uitgesloten.

Overige broedvogels

Het kappen van de essen en verplanten van de amberbomen kan tijdens de broedperiode van algemene broedvogels leiden tot aantasting en vernieling van nesten van algemene broedvogels. Oude nesten zijn niet aangetroffen en de kans op broedgevallen wordt relatief klein geacht maar

is niet uitgesloten. Bezette nesten mogen nooit verstoord, vernield of weggehaald worden tot het moment dat de jongen op eigen kracht permanent het nest verlaten hebben. Het is niet mogelijk hier ontheffing voor te krijgen. Negatieve effecten kunnen worden voorkomen door het kappen en verplanten van de bomen buiten het broedseizoen uit te voeren. Buiten de broedperiode zijn de nesten van betreffende soorten niet beschermd en mogen verwijderd worden. Het broedseizoen is geen vastgestelde periode maar kan van jaar tot jaar verschillen. In de periode half maart - half augustus is de kans op broedgevallen het grootst en is het uitvoeren van kap-, snoei- en rooiwerkzaamheden niet mogelijk. Eerdere maar met name latere broedgevallen van duiven zijn echter niet uit te sluiten, voornamelijk wanneer de bomen nog in blad staan. Werkzaamheden in de omgeving van de bomen zullen niet leiden tot wezenlijke verstoring ten opzichte van de bestaande situatie omdat langs de kades eigenlijk altijd veel reuring is en vogels dus aan mensen gewend zijn. Houdt verder rekening met de kans op broedgevallen van watervogels en dan voornamelijk meerkoet. Deze kans is het grootst rond meerpalen en vlonders. Houdt rond eventuele broedgevallen een verstoringvrije zone met een straal van tenminste 10 meter rond het nest aan.

3.3 Vleermuizen

Mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aanwezig binnen het plangebied. De bebouwing langs de Ooster- en Westerkade is deels wel geschikt, met name de gebouwen met pannendaken. Er zijn geen werkzaamheden aan de daken gepland en versturende effecten door bijvoorbeeld geluid of trillingen worden niet verwacht. De bomen hebben geen functie van betekenis voor vleermuizen. Scheuren, holtes of andere voor vleermuizen bruikbare beschadigingen ontbreken. Doordat de bomen relatief ver uit elkaar staan en niet over een dichte kroonstructuur beschikken bieden ze nauwelijks beschutting en voedselbronnen waardoor de potentiële waarde voor langsvliegende en foeragerende vleermuizen op voorhand gering is. Ter oriëntatie in het landschap zijn ze evenmin van belang doordat vleermuizen de watergang kunnen volgen. Het is overigens aannemelijk dat vleermuizen de Vaartsche Rijn als vliegroute gebruiken. Te verwachten soorten die in de directe omgeving voorkomen zijn met name dwergvleermuizen, watervleermuis en de laatvlieger. De vleermuizen zouden zich zowel kort onder de kademuren als via het midden van de watergang kunnen verplaatsen. Of ze daadwerkelijk van de watergang gebruik maken, en zo ja welke soorten en aantallen is uitsluitend te bepalen door nader onderzoek uit te voeren. In het kader van het project is dit uitsluitend noodzakelijk wanneer negatieve effecten door lichtverstoring niet uitgesloten zijn. Het kan gaan om tijdelijke (bowlampen) of permanente (plaatsing extra verlichting of meer uitstraling richting water) toename van lichtverstoring ten opzichte van de huidige situatie. Negatieve effecten zijn te voorkomen door in de actieve periode van vleermuizen (indicatief tussen zonsondergang en zonsopkomst in de periode april - november) een aangepast verlichtingsregime te hanteren waardoor belichting van het centrale deel van de watergang en de kademuren nabij het wateroppervlak voorkomen wordt. Er is geen nader onderzoek nodig wanneer aan deze voorwaarden voldaan wordt. Mocht uit eventueel nader onderzoek blijken dat de watergang inderdaad als vliegroute functioneert dan kan naar verwachting geen ontheffing worden gekregen aangezien er redelijkerwijs alternatieven zijn om verstoring alsnog te voorkomen.

3.4 Grondgebonden zoogdieren

Op de projectlocatie worden hooguit kleine, zeer algemene zoogdiersoorten verwacht. De werkzaamheden kunnen tot negatieve effecten op deze soorten leiden, bijvoorbeeld door de aantasting van holen en gangenstelsels. Omdat de soorten niet beschermd zijn of een vrijstelling

bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt is het voldoende om rekening te houden met de algemene zorgplicht. Aantasting van leefgebied van beschermde soorten grondgebonden zoogdieren is uitgesloten, nader onderzoek is niet nodig.

3.5 Overige soortgroepen

In de Vaartsche Rijn komen diverse algemene vissoorten voor. Er worden geen beschermde soorten verwacht. De werkzaamheden aan de kade zullen niet leiden tot aantasting van paaiplaatsen van vissen. Vanuit de algemene zorgplicht dient het doden en verwonden van vissen voorkomen te worden. In dit geval zullen vissen redelijkerwijs altijd op eigen kracht de werkzaamheden kunnen ontvluchten voor zover er werkzaamheden op of onder water plaatsvinden. Eventueel kan gebruik worden gemaakt van een geldige gedragscode. Het vóórkomen van beschermde soorten uit overige soortgroepen (amfibieën, reptielen, ongewervelden) is op voorhand uitgesloten wegens het ontbreken van geschikt leefgebied of doordat de locatie buiten het bekende verspreidingsgebied valt. Negatieve effecten op beschermde soorten uit overige soortgroepen zijn derhalve op voorhand uit te sluiten.

4

GEBIEDSBESCHERMING

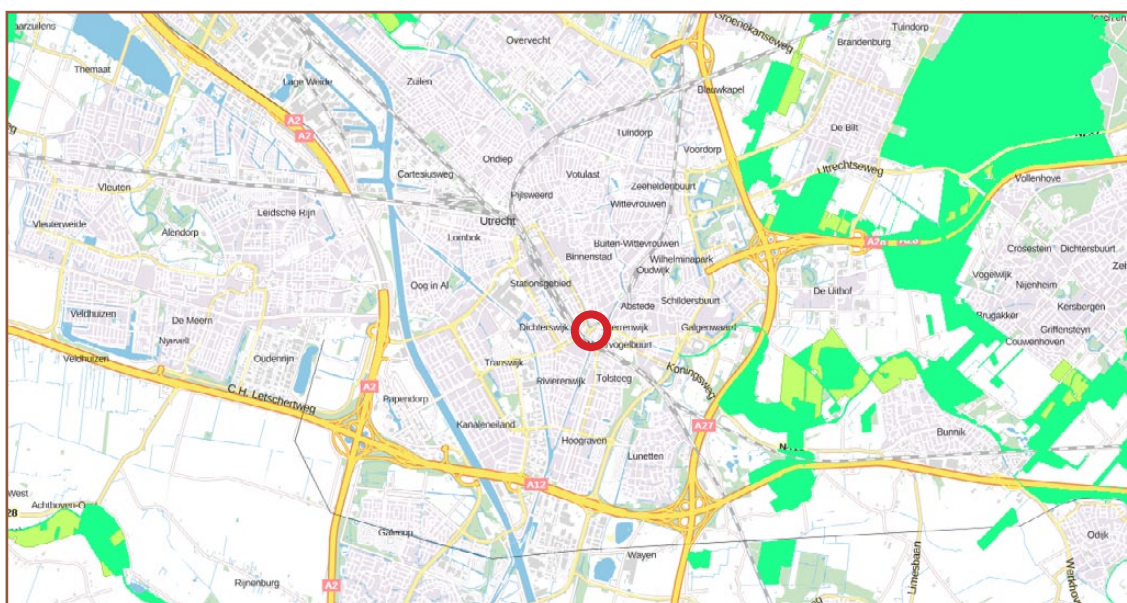
4.1 Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Groene Contour

De onderzoekslocatie ligt niet binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland of de Groene Contour. De kortste afstand tot onderdelen van het NNN bedraagt ongeveer 1,5 kilometer in oostelijke richting. Voor de plannen op de onderzoekslocatie is geen onderzoek gevraagd naar externe effecten op NNN en/of Groene Contour. Los daarvan zijn externe invloeden op de kernkwaliteiten of doelstellingen uitgesloten gezien de schaal en aard van de ingreep.

4.2 Natura 2000

Er liggen geen Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied. Dichtstbijzijnde gebied is "Oostelijke Vechtplassen", ongeveer 7,5 kilometer ten noorden van de locatie. Gezien de aard en schaal van de ingreep zijn effecten op doelstellingen van Natura 2000-gebieden op voorhand uitgesloten, met mogelijke uitzondering van effecten door stikstofdepositie tijdens de aanlegfase.

Een significante verslechtering van N2000-habitattypen door veranderde stikstofdepositie lijkt gezien de aard van het project en afstand tot natuurgebieden niet aan de orde. Mogelijk verlangt bevoegd gezag een stikstofberekening voor de aanlegfase (ook wel bouwfase), uit te voeren in AERIUS Calculator. Voor de toekomstige gebruiksfase wordt geen verandering in stikstofuitstoot verwacht. Het gebruik van het plangebied verandert niet en er wordt geen verkeersaantrekkende werking verwacht. Bovendien wordt verkeer verder dan 5 kilometer afstand van Natura 2000-gebieden niet meegerekend in AERIUS. Effecten op Natura 2000-gebieden in de toekomstige gebruiksfase zijn daarom uitgesloten.

Afb. 4.1: Ligging onderzoekslocatie (rode cirkel) ten opzichte van het NNN (donkergroen) en Groene Contour (lichtgroen). Natura 2000-gebieden liggen op meer dan 7 kilometer afstand en liggen buiten het bereik van de kaart. De locatie ligt niet in de nabijheid van natuurgebieden. Bron ondergrond: Webkaart Provincie Utrecht.

5

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 Gebiedsbescherming

- De ingrepen behorend tot het project leiden niet tot effecten op beschermde natuurgebieden, met mogelijke uitzondering van effecten door een tijdelijke toename van stikstofuitstoot tijdens de aanlegfase. Door middel van een berekening in AERIUS Calculator kan worden vastgesteld of er sprake is van een toename $> 0,005$ mol/hectare/jaar op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Naar verwachting is dit niet het geval gezien de grote afstand tot het dichtsbijzijnde Natura 2000-gebied (ruim 7 kilometer) en de beperkte schaal van het project.

5.2 Soortenbescherming

- Tijdens de inventarisaties zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen op locaties waar werkzaamheden plaats zullen vinden. Met name op de westelijke kademuur groeien grote aantallen muurvarens, deze soort is echter niet beschermd. Beschermde muurplanten van de Utrechtse soortenlijst ontbreken op de locaties waar kadetrappen worden aangebracht. Ondanks dat het veldbezoek laat in het groeiseizoen plaatsvond zijn de betreffende soorten normaal gesproken nog goed herkenbaar. De geplande werkzaamheden zullen niet leiden tot aantasting van groeiplaatsen van beschermde plantensoorten.
- De velwerkzaamheden hebben geen betrekking op bomen met (potentiële) jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels, vleermuizen, marters of eekhoorns. Nader onderzoek naar vaste, jaarrond beschermde rust- en voortplantingsplaatsen van dergelijke soorten is niet nodig.
- Effecten op vleermuizen zijn uitgesloten indien tijdelijke en/of permanente toename van verlichting van de watergang voorkomen wordt. De watergang is mogelijk onderdeel van vliegroutes voor soorten als gewone dwergvleermuis en watervleermuis. Met name de watervleermuis is gevoelig voor lichtverstoring. Een toename van lichtverstoring is in dit geval hooguit verwacht tijdens de aanlegfase, namelijk wanneer er sprake is van uitstraling van bouwlampen richting de watergang. Er zijn diverse opties om lichtverstoring op de vliegroute te voorkomen: door de lampen van de watergang af te richten, door gebruik te maken van afschermdende armaturen, de verlichtingshoogte te beperken en/of lampen met vleermuisvriendelijke amberkleurige frequentie te gebruiken kunnen effecten voorkomen worden. Zijn negatieve effecten toch niet met zekerheid uit te sluiten dan is nader onderzoek nodig in de vorm van 2 nachtelijke veldbezoeken conform de richtlijnen van het Vleermuisprotocol 2017 (NGB & Zoogdiervereniging). In de toekomstige gebruiksfase wordt geen toename van lichtverstoring verwacht ten opzichte van de bestaande situatie.
- Het kappen en verplanten van bomen dient buiten het broedseizoen plaats te vinden om aantasting of vernieling van nesten van algemene broedvogels zoals duiven te voorkomen. Als broedseizoen wordt vaak de periode half maart - half augustus gehanteerd. De periode dat de bomen niet in blad staan is het meest geschikt voor vel- en verplantwerkzaamheden omdat de kans op broedgevallen dan nihil is. Let op dat broedgevallen altijd beschermd zijn, ongeacht de periode.
- Effecten op overige beschermde soorten en soortgroepen waarvoor geen vrijstelling geldt zijn uitgesloten omdat er geen aanwijzingen zijn dat dergelijke soorten binnen invloedssfeer van de werkzaamheden voorkomen.

5.3 Zorgplicht en calamiteiten

- Ten aanzien van alle dieren en planten (beschermd of niet beschermd) geldt dat men zich dient te houden aan de algemene zorgplicht. Dit houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna naar redelijkheid zoveel mogelijk voorkomen moeten worden.
- Wanneer tijdens werkzaamheden toch beschermde soorten worden aangetroffen dienen werkzaamheden tijdelijk te worden stilgelegd en wordt contact opgenomen met een deskundige (volgens omschrijving van het Ministerie van EZ) op het gebied van flora en fauna. Overleg met de deskundige moet duidelijk maken hoe met de ontstane situatie kan worden omgegaan.

6

SAMENVATTING WETTELIJK KADER

6.1 Inleiding

In Nederland is de wetgeving omtrent de bescherming van natuurwaarden gesplitst in soortbescherming en gebiedsbescherming. De bescherming was voorheen geregeld in respectievelijk de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Voor houtopstanden gold de Boswet. Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden die de bovenstaande wetten vervangt. Wat betreft gebiedsbescherming is er weinig veranderd. Op het gebied van soortenbescherming hebben zich diverse wijzigingen voorgedaan. Zo zijn veel planten en vissen onder de nieuwe wet niet meer beschermd, terwijl een aantal zeldzame dagvlinders en libellen juist zijn toegevoegd. Verder is het bevoegd gezag in de meeste gevallen GS van de provincie, waar dat eerder de RVO was. De provincies hebben meer zeggenschap over het beleid, wat zich vooral uit in het feit dat er verschillen zijn in de vrijstellingslijsten van soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting of bestendig beheer en onderhoud vrijstelling geldt. Meer informatie over de Wet natuurbescherming is onder andere terug te vinden op de websites van de Rijksoverheid en de verschillende provincies.

6.2 Gebiedsbescherming

Gebiedsbescherming was voorheen opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998 en heeft de bescherming en instandhouding van natuurgebieden in Nederland als doel. Daartoe zijn gebieden aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn (VR-gebieden), Habitatrichtlijn (HR-gebieden) en het Verdrag van Ramsar (Wetlands). Beschermden Natuurmonumenten vervallen onder de Wet natuurbescherming omdat deze vrijwel geheel samenvallen met **Natura 2000-gebieden**. De VR- en HR-gebieden worden samengevat onder de noemer Natura 2000. Voor de Natura 2000-gebieden worden/zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd voor specifieke vogelsoorten of habitats. Deze kunnen van gebied tot gebied verschillen. De hierboven genoemde gebieden kunnen overlappen. Activiteiten die een negatief effect hebben op Natura 2000-gebieden zijn verboden. Dat geldt ook voor activiteiten buiten de gebieden die een negatief effect hebben binnen het gebied. Voor activiteiten is een vergunning mogelijk. Een vergunning wordt pas afgegeven wanneer een zogenaamde 'habitattoets' is doorlopen. Hieruit moet blijken dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast en de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en geen verstoring van soorten optreedt. Een vergunning wordt afgegeven door de betreffende provincie.

NNN in de Provincie Utrecht

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) omvat in de provincie Utrecht zo'n 30.000 hectare natuur. Een bonte afwisseling van vochtige bossen, droge bossen, heide, stuifzand, bloemrijke graslanden, rietlanden en plassen. Het is het leefgebied van talloze planten en dieren, maar ook het gebied waar veel mensen naar toe komen om te genieten en te ontspannen. Helaas staat de kwaliteit van de natuur al lange tijd onder druk door versnippering, verdroging en vermessing. Daarom is in de provincie Utrecht tussen 1990 en 2012 ruim 5000 hectare landbouwgrond omgevormd tot natuurterrein. Hiermee is het NNN al flink versterkt.

In 2013 is afgesproken dat er nog circa 4500 hectare nieuwe natuur bij komt. Die afspraken staan in het 'Akkoord van Utrecht'. Voor 1500 hectare is geld beschikbaar om nieuwe natuur te ontwikkelen. Een deel hiervan is inmiddels gerealiseerd. Daarnaast is het de bedoeling dat er 3000 hectare nieuwe natuur bij komt in de zogenaamde Groene contour, aansluitend op het bestaande NNN. Hiervoor is voornamelijk geen overheidsfinanciering beschikbaar. Deze natuur moet met andere vormen van financiering worden ontwikkeld, zoals via rood voor groen. Dit houdt in dat de opbrengst van bebouwing (rood) wordt besteed aan het ontwikkelen van nieuwe natuur (groen). Na realisatie zal deze natuur bij het NNN worden gevoegd.

Planologische bescherming NNN Provincie Utrecht

De provincie beschermt het NNN via het ruimtelijk beleid om ervoor te zorgen dat de omvang en kwaliteit van deze gebieden niet afneemt. Dit is geregeld in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) en gemeentelijke bestemmingsplannen. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten initiatiefnemers voldoende rekening houden met de natuur.

6.3 Soortenbescherming

Onder de Wet Natuurbescherming zijn verschillende beschermingsregimes te onderscheiden: soorten van de Vogelrichtlijn (VR), soorten van de Habitatrichtlijn (HR) en overige beschermde soorten genoemd in bijlage A behorend bij artikel 3.10 van de WNb. Daarnaast hebben provincies de vrijheid om voor bepaalde soorten uit de laatste categorie vrijstelling te verlenen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig beheer en onderhoud. Gedetailleerde informatie over het onderdeel soortenbescherming, inclusief lijsten van beschermde soorten, is onder meer te vinden op de website van de Rijksoverheid.

6.4 Rode lijsten

Rode lijsten geven een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of duidelijk achteruit zijn gegaan. Rode lijsten hebben een signaleringsfunctie en geen juridische status. Plaatsing op de lijst betekent daarom niet automatisch dat de soort beschermd is. Daarvoor is opname van de soort onder de Wet natuurbescherming nodig. De Rode lijsten zijn richtinggevend voor toekomstig beleid. Van overheden en terreinbeherende organisaties wordt verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten.